

לשוננו לעם

עורכים: חיים א' כהן, דוד טלשיר, יוסף עופר

מתוך

כרך מה, תשנ"ד

האקדמיה ללשון העברית
מוגן בזכויות יוצרים

פיצוחייה־יה!

ברשימה הראשונה בסדרה זו, שראתה אור בשנה שעברה והוקדשה לעדלידע, הזכרנו כי באותה שנה עצמה, תרצ"ב, נכנסה ללשון העברית גם המילה **מכבייה**, שיועדה לחגיגות הספורט הראשונות של אגודת "מכבי" בארץ שנערכו מ-28 במארס עד 6 באפריל 1932 – פחות משבוע אחרי העדלידע הראשונה (ראה **לשונו לעם** מד [תשנ"ג], ב, עמ' 51–61).

הזכרנו שם עוד כי בשלבים הראשונים של חיפוש שמות עבריים לשני המאורעות החגיגיים הללו הייתה נטייה לאמץ לשני החגים שמות אחרים – **פוריאמדה** ו**מכביאדה**, על משקל **האולימפיאדה**, כמובן. אך בסופו של דבר ניצחו במאבק שני שמות, שהאחד מסתיים ב**ידע** העברי-ארמי, והשני – ב**יה**. סיפרנו שם גם על התנגדותם של אנשי "חוג אודסה" – לילינבלום, רבניצקי, ביאליק ותלמידיהם – ל"מגפת ה**יה**", שפשתה עוד בסוף המאה הקודמת, עם החידושים הרבים של בית אליעזר בן-יהודה ומקורביו ברוח השמשייה, **מטרייה**, **עגבנייה**, **חנוכייה**, **סופגנייה**. נוסף ונציין שעוד לפני כשישים שנה, בעבודת הדוקטור שלה על השפעת לשונות זרות על העברית החדשה (אוניברסיטת ברלין, 1930), ציינה הפרופ' אירנה גרבול המנוחה את השפעתה של הערבית על תחילת יצירתן של המילים בסיומת **יה** ועל תפוצתן של מילים אלו בעברית החדשה גם מעבר להשפעת הערבית (וראה י' בלאו, **תחיית העברית ותחיית הערבית הספרותית**, ירושלים תשל"ו, עמ' 29).

ביאליק לא אהב, כאמור, את אפנת ה**יה**. יצחק אבינרי, מעריצו הגדול, היה פחות נחרץ ממנו, אך גם הוא המשיך לטעון שהמילה **עגבנייה**, למשל (בבי"ת דגושה או רפה), "חודשה על פי משקל שאינו קיים במקרא" (גם אם מצויות במקרא מילים החורזות או הנראות כחורזות ל**עגבנייה**: **אנייה**, **תאנייה**, **שערווייה** ועוד, ואחריהן בלשון חכמים **כרוכייה**, **קנונייה**, **ערובייה** ועוד ועוד). **ביד הלשון** (תשכ"ד) חזר אבינרי והביא את הדברים שכתב בחוברת **כיבושי העברית בדורנו** (תש"ח):

על ההפרזה בניצול הסיום 'יה'. – שר-הלשון הנעלם עומד לה ללשונו כמלאך מושיע וגואלה קמעא מחדגוניות מכוערת. השמוש המופרז בסיום "ון"

להקטנה הולך ונדחק לאפיקים נורמאליים... גם הרבה חדושים יתרים בסיום י"ה נפלטו מהלשון. (יד הלשון, עמ' 373)

וכאן מזכיר אבינרי פרשה נשכחת, הקשורה בניסיונותיהם של הסופרים העבריים במאה שלנו ליצור סלנג עברי, או לחקות את לשון העגה:

לפני כמה שנים הורגשה להיטות מופרזת אחר מלים שסיומן י"ה, מעין בולמוס. הגיעו הדברים לידי כך שהסופר אליעזר שטיינמאן, אשר ביקש לשים בפי "גיבוריו" דיבור המוני, היה ממלא פיהם מלים בסיום "י"ה", שלא יצאו מפי אדם מעולם, וסבר שבכך נוצר, כביכול, "סלנג" עברי. בסיפורו "צפריה", שנדפס בירחון "מאזנים" בשנת תרצ"ד (כרך א), יש למשל "שגעוניה כזו", "חשקיה", "אני אוהב שחקיה זו", "תינוקיה", "פשטניה שכמותי", "לא גרמת לי שום כאביה", "הדמיוניה שלך", "אני שגעוניה עכשיו", "לשמוע חדשה מעניינת". כך היו סופרינו יוצרים "ניב המוני", שלא היה ולא נברא, וגם משל לא היה. ההפרזה בניצול הסיום "י"ה" יש בה כדי לכער את הלשון ולהביא לידי הזנחת שאר משקלים. (שם, עמ' 374)

אבינרי אינו פוסל לחלוטין כל מילה עברית המסתיימת ב"י"ה – שלא כביאליק הוא מקבל, למשל, ברצון את העגבנייה – אך מסייג:

יאה סיום "י"ה" בעקר לשמות קיבוציים: ספריה, צמחיה, עשביה; שלישיה, רביעיה, חמישיה. גם שימושו לשמות בתי-מלאכה אינו פסול. חידושים שהוצעו במקום נפחיה ונגריה ("מפחה", "מגרה") לא נקלטו. הסיום "י"ה" בלשון רבים בארמית (חברייא, מלכייא) משמש כעין אסמכתא לשמות קיבוציים, ומקצתם נקלטו בלשון הדיבור כשמות בלשון יחיד: חבריה, פומפיה. בלשון הדיבור פסולים חידושים כגון קִתְנִיָּה, כתפיה, נשפיה, או מטריה ושמשיה. מקצתם כבר נפלטו מן השימוש. (שם)

במקום אחר בספר מצטט אבינרי ממאמרו שלו משנת תשי"א, שבו הודה בכך שהוא עצמו חידש אז מילה במשקל זה, ולא דווקא מילה השייכת לשמות קיבוציים או לבית מלאכה:

נשאלתי על שם עברי לקופסת-ממתקים, בונבוניר"ה בלעז. לדעתי אין טוב מן "ממתקיה". אמנם, אין אני גורס את הלהיטות היתרה אחר שמות שסיומם י"ה (כגון "כתפיה", "שכמיה", "קִתְנִיָּה", "נשפיה" וכו'). אפילו ב"שמשיה" ו"מטריה" אין צורך, ואפשר להסתפק ב"סוכך". אולם משקלים בסיום "י"ה" יאים לשמות קיבוציים, וטובים הם לפי זה החידושים "ספריה" (בית אוסף ספרים), צמחיה, עשביה, ועוד. וכיון שהבונבוניריה היא בית-קיבול לממתקים – בדין הוא שתקרא "ממתקיה". (שם, עמ' 353)

דומה שהממתקיה לא ירשה בלשון הדיבור את הבונבונייה. אך בעיתון מ-1986 מצאנו את הכותרת "ממתקיות", המתייחסת לחנויות לממתקים, מעדניות (העיר, 7 במארס 1986, עמ' 53).

מה בין "טוּזִיג" ל"מחזייה"?

אכן, כפי שמעיד אבינרי היו הרבה ניסיונות בלתי מוצלחים לחדש מילים המסתיימות ב־יָהּ. ברשימה הקודמת הזכרנו חידושים מסוג זה של איתמר בן-אב"י, אברהם כהנא, יצחק למדן ועוד. בט"ו בשבט תש"א למשל – בדיוק חודש לפני פורים – פרסם דוד בירנבוים בהדואר לנוער, שיצא לאור בניו-יורק, "מחזיה לט"ו בשבט" – כלומר מחזה קצר, מערכון. נראה שהמושג נקלט בקרב המחנכים העבריים בארצות-הברית, שכן גם 26 שנים אחר כך, בשבט תשל"ז, אנו מוצאים בעיתון למשפחה (שנה טו, גיליון ג), היוצא אף הוא בניו-יורק, "מחזיה לילדים", ולידה המונח האנגלי playlet. מונח זה מצא את דרכו למילון של אבן-שושן (וביאורו: 'מחזה קצר, תמונה דרמטית קצרה'). בשנת תשט"ז כותב עליו אבינרי:

המילה "סקטש" קשה למי שאזנו עברית. ועד-הלשון הציע "מחזית". במלון אבן-שושן – "מחזיה" (במשקל מעשיה). יבחרו להם אנשי התיאטרון באחת מהן, ואל יוסיפו לזכות אותנו ב"סקטשים". (יד הלשון, עמ' 329)

אנשי התאטרון הישראלים התעלמו מהצעת ועד הלשון. ונראה שאת המחזייה – שעליה לא שמעו כלל – לא היו קולטים גם אם היה שמעה מגיע לאוזניהם. הסיבה לכך דומה לזו שבגללה לא אימצו הישראלים אוהבי הפיקניקים את הטוּזִיג – קרבת הצלצול שבין מחזייה לבין חזייה (על חזייה ראה ר' סיוון, "חליפות ותמורות", לשוננו לעם לב [תשמ"א], עמ' כז). לפיכך מצאו אנשי התאטרון דרך חילוץ משלהם (גם היא במשקל הקטנה, שלא עורר את התלהבותו של אבינרי): מערכון (= מערכה קטנה), אלא שבז'רגון המקצועי מקססץ' עדיין גם הסקץ'.

גם החידוש תמונייה, שבעזרתו ניסה יוסף קלוזנר להחליף את המונח הזר אידיליה, בספרו על טשרניחובסקי בעל האידיליות (י' קלוזנר, האדם והמשורר, ירושלים תש"ז, עמ' 48 ועוד), לא קיים את ציפיות מחדשו – גם אם מילה זו חדרה לא רק למילון אבן-שושן, אלא אף לשיר של דודו ברק, בספרו רחיים (תל-אביב 1981, עמ' 59). יעקב קלצקין, בתרגמו את תורת

המידות לשפינוזה (לייפציג תרפ"ב) הלך בעקבות האפנה של משפחת בן-יהודה וחדש אפנייה ל-modification, והמשורר אברהם רגלסון, בפואמה "חקוקות אותיותייך" מזכיר "תחבורה של כתב ותיל וקרייניה, ומשלוח רעיון ישיר ועקיף" (התקופה, תש"ו, עמ' 271). מהי קרייניה? אמצעי שידור באמצעות קרניים כגלי האתר? האם כבר אז חשב רגלסון על קרני הלייזר, או ניחש את בוא ה"פאקס"?

בין "לשונייה" ל"חכמייה"

בספרו ש"י עגנון ותחיית הלשון העברית (ירושלים 1977) מציין אהרן בר-אדון כי גם עגנון, שהסתייג בדרך כלל מן האפנה הירושלמית של חידושי לשון, חידש בסאטירה המושחתת בדמות "פרקים של ספר המדינה" מילה המסתיימת ב-יה: לשונייה, ופירושה: "ועד הלשון"! צודק בר-אדון באמרו: "אפשר לומר, כי החידוש 'לשוניה' הוא מתוך אירוניה ולגלוג ואפילו זלזול" (שם, עמ' 117). עגנון העניק שם כינוי משעשע גם למוסד "מדינת" אחר, הוא בית הנבחרים. בצד הלשון, בחר הפעם באיברים אחרים, המשמשים גם הם לדיבור, וקרא לפרלמנט בשם הקולע "בית שפתותיים". בפרק "שלוש עולמים" שבאותם פרקי סאטירה מלגלג עגנון בדברים חותכים כתער על המחלוקות בעניינים של מה בכך ועל הביורוקרטיה שפשו במדינה, ומעמיד מצב אבסורדי לחלוטין שבו נמנו "פרנסי המדינה" וגמרו "לארוג שטיח כמידת כל המדינה" על מנת לתלותו על פני שטח המדינה כולה ולמנוע בכך ירידת גשמים על פני האדמה, ואף בחרו "ועד מיוחד להקנות שם לשטיח". וכך הם דבריו:

נתכנסו כל חברי הוועד לשיבה. נמנו וגמרו למסור את קריאת השם ביד החברה לשוניה, זו לשוניה שממונה על הלשון, שכל חברה לושני לשון וממוללי מליו, שבקיאים בכל הלשונות, ויש ביניהם חברים שבקיאים אפילו בלשון המדינה. נתכנסו כל החברים ושכרו להם בתים גדולים והושיבו מזכירים ומשמשים וישבו ודנו על השם. יש שהציעו לקרות לאותו שטיח מעצריה, על שום שהוא בא לעצור את הגשמים, ויש שהציעו לקרותו מכשיריה, שהוא מכשיר את המדינה לחזק את המשמעת. ויש שהציעו לקרות את השטיח סוככיה, על שם שהוא עשוי כסוכך. ויש שהציעו לקרותו פרוטסטיה. נמנו וגמרו לקרותו פרוטסטיה לשון מחאה, שכל עיקר עשיית השטיח לשם מחאה כלפי הגשמים שעלולים לחבל את המשמעת

שבמדינה. ולמה כל השמות כולם נגמרים באותיות יה, לפי שנתמעתה השירה ונתרבו המשוררים. לפיכך ראו בעלי הלשון לסייעם ולהקל עליהם את החרוזים. מיד מינו שתי ועדות. אחת, אם לכתוב פרוטסטיה בטית או בתיו, ואחת, אם לכתוב בתיו או בטית. (סמוך ונראה, עמ' 266)

מזיכרונותיו של אברהם אלמליח, חבר ה"לשונייה", עולה כי סמוך לכינונה של האקדמיה ללשון העברית (זו הוקמה, כידוע, בשנת 1953) קיבלו חברי ועד הלשון חוזר, שבו נשאלו לחוות דעתם על שלושה מונחים עבריים, שנועדו להחליף את האקדמיה הלוועזת: **חכמונה**, **מחכמה** ו...**חכמייה** (**מחברת**, שנה ה, גיל' 10-12, אלול תשט"ז, עמ' 151; אילו אושרה אחת ההצעות שהעלו, היה לשוננו לעם יוצא כיום על ידי ה"חכמייה" או "החכמונה ללשון העברית"....).

וראה זה פלא: חרף הסתייגותם של ביאליק, עגנון, אבינרי ושותפיהם לדעה מרוב המילים המחדשות החורזות ב-יה, תוכיח גם בדיקה רפרפנית במילונים או בלשון הדיבור של ימינו כי מאות מילים שחודשו במשקל זה משמשות בלשון היום-יום, ורבות מהן תקניות וכשרות לכל דבר. אין איש המפקפק כיום בכשרותן של המטרייה, השמשייה והמימייה, הכתפייה והשכמייה, הגופייה והחזייה, הפחחייה והרתיכיה, המסגרייה והכריכיה, הצרכייה והלחמנייה (כמעט על משקל "הא לחמא עניא"), המעדנייה והעוגייה, האוויזייה והכלבייה, הפגייה, הסרטייה והנשקייה (בצבא). ומוכרים כינוסי השומרייה (של השומר הצעיר), הבית"רייה, הזמרייה (מ-1959) וכדומה. אמנם, חנות לצרכי חשמל אינה נקראת עדיין "חשמלייה", ואיש אינו חושב לכנות חנות לצרכי מחשב "מחשבייה", ורק מעטים זוכרים ומזכירים עדיין את החשבונייה (אולי מרוב עיסוק בחשבוניות המס; וראה התכתבות בין שלונסקי לבין יצחק למדן בתחילת שנות העשרים על "איזמל וסרגל וחשבוניה" בספר שלונסקי, א, תל-אביב 1981, עמ' 202-203), או יודעים מהי פתילייה, או מכנים חנות למכשירי צילום צלמנייה; אולם עדיין חביב משקל זה מאוד על מחדשי הלשון, חדשני' ויח"צני', רעיונא'י וקופירייטרי' (כן, במו עיני ראיתי כבר בדפוס את הפועל העברי החדש **לקפרט**) – כל אלה, הפולטים כיום בשבוע אחד יותר חידודי לשון משהפריחו בכל חייהם אברהם אבן עזרא, אלחריזי, עמנואל הרומי, שלונסקי ואלתרמן גם יחד.

בין "בלבוליה" ל"ג'אנקייה"

רק לשם הדגמה נביא כאן מילון קצר ולא שלם ("מילונייה"? שיציג בסדר אל"ף-בי"ת כמה מהמילים הללו, שנכנסו ללשון המדוברת והכתובה (לפחות זו העיתונאית) מאז קום המדינה. רק שתיים מהן – **בלבוליה** ו**ברווייה** – נכללו, למשל, במילונו של אבן-שושן (מהדורת תש"ל), ועוד כשלוש או ארבע בשני כרכי מילון הסלנג של דן בן-אמוץ ונתיבה בן-יהודה (כרך א: **מילון עולמי לעברית מדוברת**, תל-אביב תשל"ב; כרך ב: **מילון אחול מניוקי לעברית מדוברת**, תל-אביב תשמ"ב. להלן: **מילון עולמי א/ב**). התאריכים ליד המילים מתייחסים למקור הכתוב הראשון המצוי בכרטיסייתנו, אך ברור שלפחות חלק מהן היו בשימוש עוד קודם לכן.

- אליצוריה: משחקי הספורט של אגודת הספורט אליצור (בעקבות המכבייה). "בעקבות הצלחת האליצוריה" (דבר אחר, תל-אביב תשמ"ו, עמ' 16). וראה להלן, על אליצוריאדה.
- אלפייה: שטר בן אלף ל"י או שקלים (ישנים), וכן: חמישייה, עשירייה, מאייה. בלשון הדיבור זה שנים, אולי עוד בהשפעת הנוסח העברי של סיפורי דאמון ראניון מאת אליעזר כרמי שנתפרסמו לראשונה בשנות החמישים. וראה **מילון עולמי**, א, בערכו.
- אסירייה (1986): כינוי הומוריסטי לקבוצת אסירים. "האסיריה הפותחת" (על משקל "החמישייה הפותחת" בכדורסל; ידיעות אחרונות, 14 במארס 1986).
- בטונייה (1985): משטח בטון, מבנה בטון (במחנה, 3 ביולי 1985). זהו ניסיון להחליף את הבטונאדה, ששימשה בלשון הדיבור לחדר עשוי בטון מזוין (ראה **מילון עולמי**, ב), והשווה: "בסוף הבטונדה שתל-אביב החליטה שהיא חוף-ים", (יורם קניוק, מעריב, 31 ביולי 1985).
- בט"שייה (1993): מכונית משוריית לסוירים בצרכי בט"ש (= בטחון שוטף). מונח צה"לי. הוצגה בטלביזיה הישראלית, 1993.
- ביצייה (1990): לא רק כתבשיל מביצים, אלא גם כמקום ריכוז ומיון הביצים (דף לחבר, באר-טוביה, 20 באפריל 1990, עמ' 2 [באדיבות עדה הרצברג שהעשירה את רשימתנו במונח זה ובכמה מונחים נוספים]).
- בלבוליה: בלבול רב, ערבוביה. נשמעת כמילת סלנג, אך מופיעה כבר אצל אבן-שושן בתיעוד משטיינמן ואצל כנעני גם בתיעוד משלונסקי. ומאוחר יותר: "בלבוליה של סימני עפרון" (אביבה ברק, תרגום המדונה של הפרחים לז'אן ז'נה, תל-אביב תשמ"ה, עמ' 98). בסלנג תופיע לעתים כ**בלבולציה**.
- ברדקייה: איסדר, בלגאן, מברדק שהיא בהשפעת התורכית. ראה ערך "ברדק" ב**מילון עולמי**, א.
- ברווייה (1972): כחצר לגידול ברווזים (כמו אווייה) מופרת המילה מזמן, ואף מופיעה במילון אבן-שושן. אולם בסלנג היא מופיעה בעיקר תוך עקיצה לרעש שמקימה קבוצת בנות או נשים פטפטניות (**מילון עולמי**, א). "פרופסור ברכה רמות בברווייה של

נעמת" (כותרת לרשימה בהעיר, 22 בנובמבר 1985). התואר ברוזי מתועד בספרות (זלמן שניאור) ומופיע אצל אבן-שושן כ"צעקני, רעשני, דומה לגעגוע של ברוז". וראה להלן קצ'קיייה, וכן קצ'קיאדה (ברשימה הבאה).

- ברזייה (1981): מילה תקנית למערכת ברזים לשתיה ולהשקאה. בספרות: אבנר מייברג, קליידוסקופ, תל־אביב תשמ"א.
- בשרייה (1985): איטליז, חנות למוצרי בשר. "אלמונים ניפצו חלון ה'בשריה' ברחובות" (כותרת לידיעה של גיל יודלביץ, מעריב, 3 באפריל 1985, עמ' 20). וראה להלן, חלבייה וכן חלביאדה (ברשימה הבאה).
- ג'אנקייה (1984): סלנג, בגזירה מן ה-junk האנגלי. "ומנשיה תקועה כג'אנקיה נצחית בין תל־אביב ויפו" (אסתר זנדברג, העיר, 23 בנובמבר 1984, עמ' 13). וראה סמרטוטאדה, שמאטעיאדה (ברשימה הבאה).
- גרעינייה (1984): חנות לממכר גרעינים לפיצוח. בספרות: "בגרעיניה שליד ביתו", (יצחק אורבך-אורפז, העלם, תל־אביב תשמ"ד, עמ' 59). וראה פיצוּחִייה, וכן פיצוּחִייה, גרעיניאדה (ברשימה הבאה).
- חלבייה (1984): חנות או מסעדה חלבית. "ה'תנוב'לה' של דיזנגוף סנטר אינה ה'תנובה' של הדור הקודם. היא חלבייה מתוחכמת ביותר" (משה בן-שאול, מעריב, 4 במארס 1984, עמ' 52). וראה חלביאדה (ברשימה הבאה).
- חמוצייה (1991): חנות למכירת חמוצים בירושלים. ראה גם פיצוּחִייה.
- חמורייה (1983): מכלאה לחמורים. בספרות: "בביקורי הבא כבר תהיה במקום 'חמוריה' לתפארת" (דוד גרוסמן, רץ, תל־אביב תשמ"ג, עמ' 68). וראה גם אוזייה, חתוליה.
- חשמלייה: בית מלאכה לתיקון מכשירי חשמל, מונח מחיי הקיבוץ (מרשימת עדה הרצברג). וראה הכותרת "הדרך מהחשמלייה לבמה" (על שני חשמלאי תאטרון שהפכו לשחקנים, מעריב, 5 בינואר 1994).
- חתוליה (1981): קבוצת חתולים, מכלאה או "ההוויה החתולית". בספרות: "באש החתוליה... האש השלהבייה" (דודו ברק, "מכוות שיר", בתוך: רחיים, תל־אביב 1981, עמ' 47).
- טבעונייה (1986): מסעדה לטבעונים. "הטבעוניה של בתיה" (שם מסעדה בתל־אביב).
- ישראלִייה (1985): ההוויה הישראלית. "הוא [יצחק רבין] לא מבין שגלי צה"ל זה חלק מהישראלִייה" (גל אוהובסקי, העיר, 3 במאי 1985, עמ' 24).
- כליזמרייה (1986): שם קבוצת מנגנים של מוסיקה יהודית. גזור מכליזמר שבידיש (מודעה, מעריב, 17 באוקטובר 1986).
- כפרייה: מסעדה וחנות למצרכי מזון, השייכת לרוב לקיבוץ או למושב (על אם הדרך ליד באר־שבע, בעמק יזרעאל ועוד).
- מגדייה (1979): שם עברי לבונבוניירה שטבע יונתן רטוש, במסגרת תחרות מטעם בית החרושת "עלית" לבחירת שם עברי לבונבוניירה. חבר השופטים לא מצא שום

- הצעה הראויה לפרס, והשם הזה אומץ על ידי קל"ע (קרן הלשון העברית). ראה מודעה בהארץ, 30 בנובמבר 1979. השווה לאמור לעיל על ממתקיה של יצחק אבינרי.
- מסגרייה: שם בית מלאכה בירושלים למסגור תמונות (מרשימת עדה הרצברג).
 - מרבדייה (1984): חנות לניקוי שטיחים. "המרבדייה של 'קשת'" (פרסומת ברדיו לחנות לניקוי שטיחים, דצמבר 1984).
 - משחזייה (1970): כינוי כמורסלנגי למשחזת, מכונה להשחזה ולחיתוך, או לבית מלאכה, כדוגמת מסגרייה ורתכייה (מנחם תלמי, כשגבר היה גבר, תל-אביב תש"ל, עמ' 87).
 - משפחתייה (1987): "כך נקרא פעוטון מסוג חדש" (תקוה וינשטוק, מעריב, 30 באפריל 1987). כיום רווח יותר השם משפחתון, על משקל גנון, פעוטון וכדומה.
 - סטיקיה: מסעדה או דוכן למכירת סטייקים. רווח ביותר החל בשנות השבעים.
 - סרדינייה (1984): כינוי הומוריסטי למסיבה רבת משתתפים, שמשתתפיה צפופים כסרדיניים בקופסה (כל העיר, 29 באוגוסט 1984). נהגה במלרע, לא כשם האי הנהגה במלעיל.
 - עכבריה (1985): כינוי עגה לבית סוהר. "תאי הקטן והאפל והקר ב'עכבריה'" (אביבה ברק, תרגום המדונה של הפרחים לז'אן ז'נה, עמ' 58).
 - עפיפונייה (1989): תחרות הפרחת עפיפונים. "עפיפונייה על שם יאנוש קורצ'ק" (מודעה, ידיעות אחרונות, 11 באוקטובר 1989). וראה עפיפוניאדה (ברשימה הבאה).
 - פנצ'רייה: בית מלאכה לתיקון פנצ'רים (מעריב, 28 ביולי 1985).
 - פיצוחייה: חנות לממכר "פיצוחים". נראה שנולד לראשונה כשם חנות בירושלים אך נמצא כבר כשם כללי: "ט"ו בשבט והפיצוחיות" (חדשות, 25 בינואר 1993). וראה גרעינייה וכן פיצוחיאדה (ברשימה הבאה).
 - קבבייה (1984): דוכן למכירת קבב (כותרת לרשימתה של שרית רוטשילד, העיר, 2 בנובמבר 1984).
 - קצ'קיה (1972): כמו ברוזייה, כינוי לגלגני לקבוצה רעשנית, בעיקר של בנות או נשים (מילון עולמי, א). וראה קצ'קיאדה (ברשימה הבאה).
 - שלמייה (1984): משרד התשלומים (מת"ש) בצבא. "התחנה הראשונה הצלמנייה. התחנה הבאה - השלמייה" ("בשר טרי" [על הטירונות בצה"ל], עולם האשה, גיליון 14, נובמבר 1984, עמ' 46). הצלמנייה מחזירה אותנו, כמובן, לימי הבראשית של הפועל העברי לצלם, כשהצלמנייה והצלמונייה שימשו בערבובייה הן כחנותו של הצלם הן ככלי עבודתו.
 - שמרטפיה (1986): מקום לשמירת טף (אסתר זנדברג, העיר, 14 בפברואר 1986, עמ' 15). וראה משפחתייה, תינוקיה.
 - תגליתייה (1993): שם תכנית בידור בטלביזיה (בערוץ השני) העוסקת בגילוי כישרונות חדשים. על משקל תקליטייה.
 - תינוקיה (1986): מעון לתינוקות (מודעה בעיתון ראשון-לציון, 29 במאי 1986). וראה משפחתייה, שמרטפיה.

- תיקונייה: בית מלאכה בקיבוץ המבצע תיקונים בכלי בית (מרשימת עדה הרצברג).
- תפנוקיה (1984): שם חנות לתמרוקים בירושלים. מודעה בכל העיר, וראה מדריך הטלפון של אזור ירושלים, תשנ"ב, עמ' 531.

"פיצרייה", "פיתרייה", "מיצרייה" ו"שפריצרייה"

לקט מקרי זה שהוא, כאמור, מקרי ומדגים, כולל מילים מסוגים שונים. הזמרייה, האליצורייה והבית"רייה מוכרות לכול מזה שנים, כשמות של אירועים קבועים, בדומה למכבייה (פחות שכיח הוא השימוש בפועלייה למשחקי "הפועל"). הכליזמרייה הוא שם לקבוצת נגנים, וגם העפיפונייה מובנת. גם הברזייה והשלמייה הן מילים מוכרות ומקובלות, ויש להניח שהכול יודעים גם מהן ברוזייה (לפחות ללא מרכאות) וכלבייה, ואף אפשר לנחש מהן החתוליה או החמורייה (רק לגבי משמעותה הסלנגית-מתורגמת של העכברייה יכולה להתעורר תמיהה: האם מדובר בחצר גידול עכברים לצורך ניסיונות או להאכלת חתוליה?). הישראלייה הביתית נשארת בגדר חידוש פרטי, הומוריסטי, אזוטרי, אך כל נהג יודע מהי פנצ'רייה (בית מלאכתו של הפנצ'ר-מאכער, כמובן), ואיש לא יתקשה לנחש אילו שירותים מעניקים המרבזייה, או למה מרמזת הסרדיינייה (כשמכנים בכינוי זה מונית או אוטובוס צפופים, למשל).

כשמדובר באוכל ובמסעדות, יכול כל אחד לנחש בלי שום "בלבוליה" מה מוגש ונמכר בבשרייה ובחלבייה, בטבעונייה ואפילו בגרעינייה או בפיצוחייה (טהרנים יעדיפו ודאי את ה"זרעונייה"), וכן בסטייקייה, בפיצוחייה או בקבבייה, ה"המוניות" יותר. לעומת זאת, דומה שהמגזייה לא נקלטה, וגורלה נותר כגורל הממתקייה של אבינרי. אולי יש משהו מגרה-חיך ומתאבן יותר דווקא במילה הלועזית, בונבוניירה, ילידת ה"בון-בון" הצרפתי.

וכיוון שהתחלנו לעסוק במאכלים ובמסעדות, נזכיר כאן כי בשנים האחרונות פשטה ופשתה אצלנו תופעה חדשה של שמות בתי אוכל, גם הם בלשון נקבה וגם הם מסתיימים ב-יה. שלא כבונבוניירה שהחליקה אלינו מצרפת, מקור האפנה הזאת באיטליה דווקא. בעקבות הפיצה הגיעה הפיצריה ואחריה המיצריה (דוכן למיצים טבעיים) וההמבורגריה ("הפכו את בית-הקפה שלהם להמבורגריה" – "שיחת העיר", העיר, 28 בנובמבר 1986, עמ' 12), הסנדביצ'ריה, ואפילו הגלידריה (נורית ארד, ידיעות אחרונות,

2 בספטמבר 1985, עמ' 19), הפיתרִיָה ("גל-גפן", ראשון-לציון, 3 במארס 1986) ואפילו השפּרִיֶצֶרֶה (כינוי זלזלני למזרקה המסתובבת של אגם בכיכר דיזנגוף (רפי לביא, העיר, 25 ביולי 1986, עמ' 40). – בכל אלה מוטעמת הרי"ש ונהגית בחיריק, בניגוד למילים עתיקות יותר, שבהן נהגית הרי"ש לא פעם גם בשווא: גלנטריה, פיקנטריה ("כי רואים בי פיקנטריה" – דוד גרוסמן, "מיכאל צידון, מייקל", רץ, עמ' 165), או שסונריה ("לתחום השנסונריה" – מיכאל רוכברגר, העיר, 14 בדצמבר 1984, עמ' 31).

המילה הראשונה ברשימה שלנו, אליצורייה, מחזירה אותנו למגרש הספורט ולנושא שבו נפתחה הרשימה הראשונה בסדרה זו – ההתמודדות בין השם מכבייה לשם מכביאדה, שנערכה בשנה שבה נולד גם המונח עדלידע. ההתמודדות זו בין מילים המסתיימות ב־יה לבין אלה המסתיימות ב־יאדה נמשכת בלשון הדיבור עד היום. ואם נשתמש בלשון פְתַבִּי הספורט, הרי בתחרות בין הקצ'קיייה לבין הקצ'קיאדה בסלנג מסתמן בשנים האחרונות יתרון לקצ'קיאדה, החורזת לעדלידע, כך ש"נגזר עלינו" (כניב החביב על מדינאינו) להכין רשימה שלישית בסדרה זו, ובה "מילוניאדה" אלפביתית ישראלית מעודכנת ועשירה לא פחות מן ה"מילונייה" שהבאנו הפעם.

[רשימה שנייה בסדרה]